

BRZYTWA (39) *sb f*

sg *N* brzytwa (11). ◇ *G* brzytwy (2). ◇ *D* brzytwie (2). ◇ *A* brzytwę (8). ◇ *I* brzytwą (13). ◇ *pl N* brzytwy (1). ◇ *I* brzytwami (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (dwa z tych samych przykładów) – XVIII w.

Ostry nóż do golenia włosów; novacula Murm, Mącz, Calep, Cn; culter tonsorius Mącz, Cn; ratorium BartBydg; novaculum Mymer¹; culter rasorius Mącz (39) : Nouacula. Brzytwá Murm 144; Mymer¹ 36v; BartBydg 129; FalZioł V 65v; Przez wflýftek čás odłączenia łwego/ brzytwá nie będzie ná głowie iego Leop Num 6/5; RejZwierz 114v [2 r.]; BibRadz 1.Reg 1/11; BielKron 102v [3 r.]; Arma tonsoria, Brzitwy nożice. Mącz 16b; Culter rasorius, Brzytwá. Mącz 345b, 251b, 458a; HistRzym 58v; Nie brzytwą ci ia ná nię póyde/ nie żelázem: Mam coś ofobliwżégo/ co ták lekkim rázem Brodeę z mieylcá wyfádzi KochBr 153, 152; Calep 704b.

Przysłowie: rozeznác to łnádnie. Nuż, Pychá z Nieczyłtotą wżák ie dobrze znamy/ A ich nabożne łprawy też częłto widamy. [...] Bo wierz mi iż s tych [panien] każda bez brzytwy ogoli/ A gdzie kogo włczyźnie/ iáko wrzod to boli. RejWiz 31v.

Zwrot: »brzytwą (o)golić« [szyk zmienny] (6): FalZioł V 65v; GliczKsiąż G2; ktorzy ná męki máia być dani/ pierwey wżytki włofy brzytwą ogolá GroicPorz ii2; BielKron 36v; Mącz 458a; iellí mu łye kość łpádálá álbo nie: [...] rozánego oleiu zmáczác mu głowę/ á ogolić go brzytwą SienLek 145v.

Wyrażenia: »ostra, naostrzona brzytwa; brzytwa ostra« (5 : 1): Abowiem y mowá twoiá fáłłfywa łnádnie okáże myłł złóćiwą twoię/ ktora ielt podobna ku ołtrey brzytwie RejPs 78; LubPs N5; Cáły dzień niełpráwiedliwość ięzyk twoy rozmyłł: iáko ołtra brzytwá [sicut novacula acuta] czyniłes zdráde. Leop Ps 51/4; Ołtrzeyłzy nád náołtrzoną Brzytwę ięzyk twoy/ pilnuie Nieprawde zmyłłác łzaloną/ Y ná dobre potwarz knuie. SzarzRyt A4.

»szabla (ostra) jako brzytwa« (2): Ia też iáko Hektor załe/ Wżiáwłzy kárácéne ná się/ Tarcz/ y łzábłé/ iáko brzytwę/ Stoczyłem z miłostíá bitwę. KochFr 6; PudłFr 14.

Zestawienie: »brzytwa barwierska« (2): BibRadz Ez 5/1; Iáko łie czyta o onym Dyonyzyufie Syrákuzáńłkim Krolu/ kthory [...] łam łobie rołpalonym wágłem włofy opalá/ boiác łie brzytwy y nożyczek bárwirzkich. Phil P3.

Szereg: »noże i brzytwy«: Nożmi y też brzytwámi/ do krwi łie rzezáli. (Bo ten mieli obyczáy) gdy łpołudniá było [...] Iż tedy Bááłowi ofiáry czynili. HistHel Cv.

W przen (3) : Ale iż im to widzenie Bogá w cíele/ to ielt w onym człowieku Iezufie Chriłtufie przyczyta: tedy to tym łámym znác dáie/ [łw. Paweł] że ten człowiek przed tym nie był [...] Lecż gdy by tá wáłzá dumá łtać miáłá/ tedybyłcie łie łámi łwá brzytwą obrzezác y zránić mułieli CzechRozm 40; KochPs 78.

Wyrażenie: »brzytwa ostra«: łię włkárzał/ przed Bogiem/ ná przeciwo obmowcam/ y łzácunkarzom łwoim: Ięzyki ich/ wégłem rołpalonym/ y brzytwą ołtrą názywáiac NiemObr 150.

Przen (1) :

Zwrot: »w omacmie próć się brzytwami« = po ciemku walczyć na noże: Ale mnie [...] Niewiáłtá łmutna trzyma: którýy gdy drogę Włpomionę/ wnet twarz błednie [...] A mnie pátrząc y łerce/ y członki mdleią: Ze iuz áni womácmie próć łię brzytwámi/ Ani pomysłę KochFr 129.

